LATVIJAS REPUBLIKAS
VESELĪBAS MINISTRIJA
APSTIPRINĀTS
Ar LR Veselības ministrijas
2020.gada 22.decembrī
rīkojumu Nr.225 „ Par Valsts katastrofu
medicīnas plāna apstiprināšanu”

VALSTS KATASTROFU MEDICĪNAS PLĀNS

2020

SATURS

ABREVIATŪRAS **3**

KATASTROFU MEDICĪNAS PAMATJĒDZIENI **6**

1. VALSTS KATASTROFU MEDICĪNAS PLĀNS: IEVADS **9**

2. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: MĒRĶIS UN UZDEVUMI **11**

2.1. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS MĒRĶIS **11**

2.2. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS UZDEVUMI **11**

3. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: VADĪBA **13**

4. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: PLĀNOŠANA **15**

5. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: REAĢĒŠANA UN SEKU LIKVIDĒŠANA **20**

5.1. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJAS PĀRVALDĪŠANAS VADĪBA **23**

5.2. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJU PĀRVALDĪŠANAS VM PAKĻAUTĪBAS IESTĀDĒ **26**

5.3. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJU PĀRVALDĪŠANA SLIMNĪCĀ **27**

6. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS RESURSI **28**

7. STARPTAUTISKĀS BRĪDINĀŠANAS UN UZRAUDZĪBAS SISTĒMAS **30**

8. STARPTAUTISKĀ PALĪDZĪBA ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS **31**

9. SAKARU NODROŠINĀJUMS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS **32**

10. MĀCĪBAS **33**

11. KRĪZES KOMUNIKĀCIJA **35**

11.1. KRĪZES KOMUNIKĀCIJAS MĒRĶIS UN PRINCIPI **35**

11.2. KRĪZES KOMUNIKĀCIJAS VADĪBA UN REALIZĀCIJA **35**

PIELIKUMU SARAKSTS **37**

ABREVIATŪRAS

ANO – Apvienoto Nāciju Organizācija

AM – Aizsardzības ministrija

ARCC – Aviācijas meklēšanas un glābšanas koordinācijas centrs

ĀM – Ārlietu ministrija

ĀMS – ārkārtas medicīniskā situācija

ĀS – ārkārtas medicīniskā un ārkārtas sabiedrības veselības situācija – kopā ārkārtas situācija.

ĀSVS – ārkārtas sabiedrības veselības situācija

BKUS – Bērnu klīniskās universitātes slimnīca

CAKP likums – Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums

ECURIE – Eiropas Savienības operatīvās radioloģiskās informācijas apmaiņas sistēma *(European Community Urgent Radiological Information Exchange)*

EK – Eiropas Komisija

EMA – Eiropas Zāļu aģentūra (*The European Medicines Agency*)

EPIS – Infekcijas slimību epidemioloģiskās izlūkošanas sistēma (*Epidemic Intelligence Information System*)

EWRS – Eiropas Komisijas Agrīnās brīdināšanas un reaģēšanas sistēma (*Early Warning Response System*)

IAL – individuālie aizsardzības līdzekļi

IeM – Iekšlietu ministrija

IeM OVC – Iekšlietu ministrijas Operatīvās vadības centrs

IMP – Eiropas Savienības regulatorā sadarbības tīkla incidentu pārvaldības plāns cilvēkiem paredzētajām zālēm (*The European Union Regulatory Network Incident Management Plan for medicines for human use*)

KM – katastrofu medicīna

KVP – Krīzes vadības padome

LSA – Latvijas Samariešu apvienība

LSK – Latvijas Sarkanais Krusts

NBS – Nacionālie bruņotie spēki

NMP – neatliekamā medicīniskā palīdzība

NMP dienests – Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests

NMP dienesta KMC – NMP dienesta Katastrofu medicīnas centrs

NMP dienesta OVC – NMP dienesta Operatīvās vadības centrs

NMP dienesta SMC – NMP dienesta Specializētās medicīnas centrs

NVD – Nacionālais veselības dienests

NVO – nevalstiskā organizācija

O.I.E. – Pasaules Dzīvnieku veselības organizācija *(World organisation for animal health)*

OVG – Operatīvā vadības grupa

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

PSKUS – Paula Stradiņa klīniskās universitātes slimnīca

PTAC – Patērētāju tiesību aizsardzības centrs

PVD – Pārtikas un veterinārais dienests

PVO SVAN – Pasaules Veselības organizācijas Starptautiskie veselības aizsardzības noteikumi

RAKUS – Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca

RAKUS LIC – Rīgas Austrumu klīniskās universitātes slimnīcas stacionārs "Latvijas Infektoloģijas centrs"

SAEA – Starptautiskā atomenerģijas aģentūra

SPKC - Slimību profilakses un kontroles centrs

UNHCR – Apvienoto Nāciju Bēgļu Komisija *(The United Nations High Commissioner for Refugees)*

VADC – Valsts asinsdonoru centrs

VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

VBTAI – Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija

VCA plāns – Valsts civilās aizsardzības plāns

VDD – Valsts drošības dienests

VI – Veselības inspekcija

VKM plāns – Valsts katastrofu medicīnas plāns

VM – Veselības ministrija

VMR – Valsts materiālās rezerves

VOMK – Valsts operatīvā medicīniskā komisija

VP – Valsts policija

VRS – Valsts robežsardze

VTMEC – Valsts tiesu medīcīnas ekspertīzes centrs

VUGD – Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests

VVD RDC – Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centrs

ZVA – Zāļu valsts aģentūra

KATASTROFU MEDICĪNAS PAMATJĒDZIENI

Apdraudējums — bīstama parādība, viela, cilvēka darbība vai apstāklis, kas var izraisīt dzīvības zaudējumu, radīt ievainojumu vai citus kaitējumus veselībai, nodarīt kaitējumu īpašumam, izraisīt iztikas līdzekļu un pakalpojumu zaudējumu, sociālo un ekonomisko destabilizāciju, vai nodarīt kaitējumu videi.

Ārkārtas medicīniskā situācija — situācija, kad ārstniecības iestādē, pašvaldības administratīvajā teritorijā vai valstī tūlītēji pieejamo medicīnisko resursu apjoms nav pietiekams esošajam vai prognozējamam cietušo vai saslimušo skaitam.

Ārkārtas sabiedrības veselības situācija — infekcijas slimību uzliesmojums vai uzliesmojuma draudi ar ievērojamu un grūti kontrolējamu izplatīšanās potenciālu, kā arī notikums vai notikuma draudi ar veselībai kaitīga bioloģiskā, ķīmiskā vai fizikālā faktora iedarbību uz iedzīvotājiem, kad nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšana pastiprinātā režīmā un iesaistīto institūciju koordinēta rīcība.

Ārkārtas situācija — ārkārtas medicīniskā un ārkārtas sabiedrības veselības situācija.

Ārkārtēja situācija — īpašs tiesiskais režīms, kura laikā Ministru kabinetam ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā un apjomā ierobežot valsts pārvaldes un pašvaldību institūciju, fizisko un juridisko personu tiesības un brīvības, kā arī uzlikt tām papildus pienākumus.

Ārkārtas situācijas pārvaldīšana — tādu vadītu un koordinētu preventīvo, gatavības, reaģēšanas, seku likvidēšanas pasākumu, kā arī atjaunošanas pasākumu kopums, kuri tiek veikti, lai nodrošinātu katastrofu medicīnas sistēmas uzdevumu izpildi.

Atsārņošana — procedūra, ar ko veic veselības aizsardzības pasākumus, lai likvidētu sabiedrības veselību apdraudošu infekciozu vai toksisku aģentu vai vielu klātbūtni uz cilvēka vai dzīvnieka ķermeņa virsmas, patēriņam sagatavotā produktā vai uz tā, vai uz citiem priekšmetiem, tostarp transportlīdzekļiem.

Dezaktivācija — radioaktīvo vielu aizvākšana, lai samazinātu radioaktīvo piesārņojumu uz visu veidu virsmām, iedzīvotāju organismā, materiālos, vides objektos, pārtikas produktos, dzīvnieku barībā un dzeramajā ūdenī.

Dezinfekcija — procedūra, ar ko, tieši iedarbojoties ķīmiskiem vai fizikāliem aģentiem, veic veselības aizsardzības pasākumus, lai kontrolētu vai iznīcinātu uz cilvēka vai dzīvnieka ādas virsmas vai bagāžā, kravā, konteineros, transportlīdzekļos, precēs un pasta pakās, vai uz tām esošos infekcijas izraisītājus;

Katastrofa — notikums, kas izraisījis cilvēku upurus un apdraud cilvēku dzīvību vai veselību, nodarījis kaitējumu vai radījis apdraudējumu cilvēkiem, videi vai īpašumam, kā arī

radījis vai rada būtiskus materiālos un finansiālos zaudējumus un pārsniedz atbildīgo valsts un pašvaldības institūciju ikdienas spējas novērst notikuma postošos apstākļus.

Katastrofu medicīna — medicīniskās palīdzības principi, kas nosaka neatliekamās medicīniskās palīdzības plānošanu, organizāciju un nodrošināšanu cietušajiem (saslimušajiem) ārkārtas situācijās.

Katastrofu medicīnas aprīkojums — aprīkojums, kas nepieciešams neatliekamās medicīniskās palīdzības nodrošināšanai cietušajiem ārkārtas situācijās (medicīniskais aprīkojums, individuālie aizsardzības līdzekļi, dekontaminācijas iekārtas, sakaru līdzekļi, autotransports un materiāltehniskais nodrošinājums).

Katastrofu medicīnas sistēma — valsts koordinētu pasākumu kopums, ko veic ārstniecības iestādes un citas veselības aprūpes nozares institūcijas neatkarīgi no īpašuma formas, lai ārkārtas medicīniskajās un ārkārtas sabiedrības veselības situācijās glābtu cilvēku dzīvību un mazinātu postošo ietekmi uz sabiedrības veselību.

Piesārņošana — personu vai priekšmetu piesārņojums ar veselībai bīstamām ķīmiskām, bioloģiskām vai radioaktīvām vielām.

Krīzes situācija — situācija, kurā ģimene (persona) katastrofas vai citu no ģimenes (personas) gribas neatkarīgu apstākļu dēļ pati saviem spēkiem nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības un tai ir nepieciešama psihosociāla vai materiāla palīdzība.

Krīzes intervence — ārkārtas psiholoģiskā palīdzība, kuras mērķis ir palīdzēt indivīdiem krīzes situācijā, lai atjaunotu emocionālo līdzsvaru un mazinātu potenciālu psiholoģisku traumu.

Krīzes komunikācija — Tādu stratēģiju un taktiku sagatavošana un piemērošana, kas var novērst vai mazināt nozīmīgu notikumu ietekmi uz kompāniju vai organizāciju. *(Kurt P.Stoker)*

Medicīniskie resursi — apmācīts medicīniskais personāls un sagatavots medicīniskais un materiāli tehniskais nodrošinājums.

Neatliekamā medicīniskā palīdzība — palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai bīstamā kritiskā stāvoklī sniedz šādiem gadījumiem īpaši sagatavotas (apmācītas, ekipētas) personas ar atbilstošu kvalifikāciju medicīnā, kurām saskaņā ar šo kvalifikāciju ir juridiska atbildība par savu darbību vai bezdarbību un tās sekām.

Pirmā palīdzība — palīdzība, ko cietušajiem (saslimušajiem) dzīvībai vai veselībai kritiskā stāvoklī savu zināšanu un iespēju apjomā sniedz personas ar kvalifikāciju medicīnā vai bez tās neatkarīgi no sagatavotības un ekipējuma.

Psiholoģiska krīze — stāvoklis, kurā cilvēks uztver notikumu/situāciju kā nepanesamas grūtības, kas pārsniedz cilvēka ierastos situācijas risināšanas veidus un galā tikšanas stratēģijas *(Gilliland &James, 1997)*

Psiholoģiskā pirmā palīdzība — pasākumu komplekss, ko psihologi nodrošina cietušajiem ārkārtas situācijas/katastrofas gadījumā, sniedzot praktisku palīdzība un atbalstu tiem, kam tas ir nepieciešams (krīzē nonākušo cilvēku pamatvajadzību apzināšana, uzklausīšana, ja cilvēks vēlas dalīties ar pārdzīvojumiem, mazinot bažas un palīdzot cietušajam sajusties mierīgākam, rūpēšanās par cilvēku drošību un sargāšana no iespējama papildus kaitējuma, informācijas sniegšana par pieejamiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību *(Psychological first aid: Guide for field workers, World Health Organization, 2011)*).

Psihosociālā palīdzība — sociālā darba virziens, kura nolūks ir palīdzēt indivīdam un ģimenei risināt starppersonu un sociālās vides problēmas, sniedzot psiholoģisku un sociālu atbalstu.

Sabiedrības veselības apdraudējums — ir tāda gadījuma iespējamība, kas var nevēlami ietekmēt cilvēku populācijas veselību, uzsverot tādu, kas var izplatīties starptautiski vai var izraisīt īpaši kaitīgu un tiešu apdraudējumu.

Skartā zona — konkrēta ģeogrāfiska vieta, kurai Pasaules Veselības organizācija noteikusi veselības aizsardzības pasākumus saskaņā ar Starptautiskiem veselības aizsardzības noteikumiem.

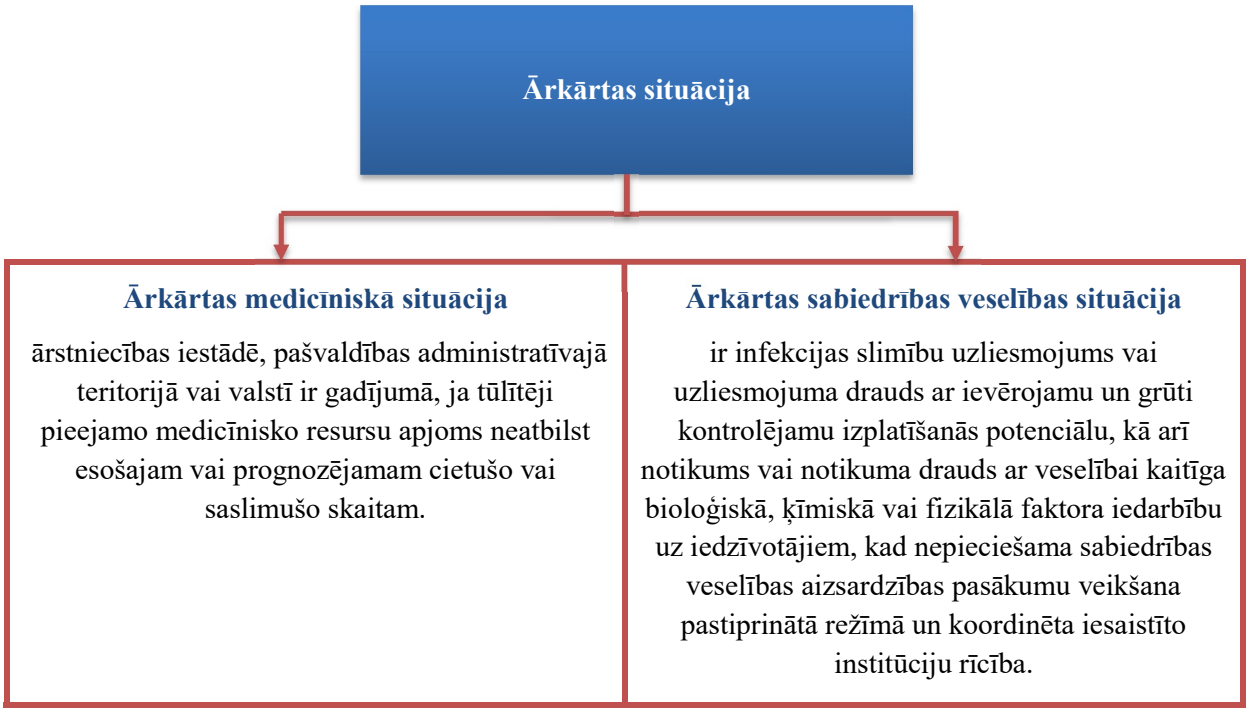
Valsts Operatīvā medicīniskā komisija — Ministru kabineta izveidota konsultatīva un koordinējoša institūcija, kuras darbības mērķis ir nodrošināt veselības nozares institūciju saskaņotu darbību ārkārtas situācijā.

Vides piesārņošana — vides piesārņojums ar veselībai bīstamām ķīmiskām, bioloģiskām vai radioaktīvām vielām.

1. VALSTS KATASTROFU MEDICĪNAS PLĀNS: IEVADS

1. **Valsts katastrofu medicīnas plāns** ir stratēģiska līmeņa dokuments, kurš, ņemot vērā Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likumā noteiktos katastrofu pārvaldīšanas pasākumus, katastrofu medicīnas sistēmas ietvaros nosaka ārkārtas medicīnisko situāciju un ārkārtas sabiedrības veselības situāciju pārvaldīšanā iesaistīto institūciju atbildību un rīcību.

2. Saskaņā ar Ārstniecības likumu **katastrofu medicīnas sistēma ir** valsts koordinētu pasākumu kopums, ko veic ārstniecības iestādes un citas veselības aprūpes nozares institūcijas neatkarīgi no īpašuma formas, lai ārkārtas medicīniskajās un ārkārtas sabiedrības veselības situācijās (turpmāk kopā – ārkārtas situācija) glābtu cilvēku dzīvību un mazinātu postošo ietekmi uz sabiedrības veselību. Katras ārkārtas situācijas veselības nozarē precīzāks raksturojums norādīts 1.attēlā.

1.attēls "Ārkārtas situācijas" sadalījums

3. Valsts Katastrofu medicīnas plāns izstrādāts atbilstoši 2011.gada 13.decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.948 "Katastrofu medicīnas sistēmas organizēšanas noteikumi".

4. **Valsts Katastrofu medicīnas plāns** ietver:
   - 4.1. Ārkārtas situācijas vadību, Veselības ministrijas padotības iestāžu un slimnīcu ārkārtas situācijas pārvaldīšanu;
   - 4.2. Rīcību, informācijas apmaiņu starp iesaistītajām institūcijām ārkārtas situācijās vai to draudu gadījumā (ārkārtas situācija ar daudz cietušajiem; Bīstamo un citu infekcijas slimību gadījumā; Ķīmiskās katastrofas (avārijas) gadījumā; Klimatiskas ietekmes izraisītā negadījumā; Radiācijas avārijas gadījumā; Nezināmas izcelsmes apdraudējuma gadījumā; Masveida patvēruma meklētāju ierašanās gadījumā; Psiholoģiskās palīdzības nodrošināšanā ārkārtas situācijā; Nevalstiso organizāciju iesaistē ārkārtas situācijā);
   - 4.3. Valstī izmantojamo Katastrofu medicīnas sistēmas resursus, to apjomu un izvietojumu;
   - 4.4. Pacientu skaitu, kuriem iespējams nodrošināt medicīnisko palīdzību slimnīcās;
   - 4.5. Starptautiskās brīdināšanas un uzraudzības sistēmas;
   - 4.6. Valsts materiālo rezervju iesaistīšanu ārkartas situācijā;
   - 4.7. Starptautiskās palīdzības pieprasīšanu un saņemšanu ārkārtas situācijā;
   - 4.8. Krīzes komunikāciju;
   - 4.9. Katastrofu medicīnas sistēmas mācību organizēšanu.

5. Valsts Katastrofu medicīnas plāna izstrādi un aktualizāciju vada Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests.

6. Valsts Katastrofu medicīnas plānu aktualizē ne retāk kā reizi gadā.

7. Kārtību, kādā Veselības ministrija un Veselības ministrijas padotības iestādes un slimnīcas īsteno tām Valsts Katastrofu medicīnas plānā noteikto atbildību un rīcību, nosaka šo iestāžu iekšējos normatīvajos aktos un slimnīcu Katastrofu medicīnas plānos.

8. Valsts katastrofu medicīnas plānā ir noteikti ārkārtas situācijas pārvaldīšanas gatavības un ārkārtas reaģēšanas režīmi (sk. 30.1. un 30.2. apakšpunktu) un veselības nozares ārkārtas situācijas izsludināšanas kritēriji (sk. 30.3. apakšpunktu).

9. **Valsts Katastrofu medicīnas plāna Pielikumā Nr.18** norādīti Katastrofu medicīnas sistēmas reglamentējošie dokumenti.

2. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: IETVARS, MĒRĶIS UN UZDEVUMI

2.1. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS IETVARS UN MĒRĶIS

10. **KM sistēma ir valsts civilās aizsardzības sistēmas un nacionālās drošības sistēmas sastāvdaļa**, un tās plānošana ir integrēta civilās aizsardzības, nacionālās drošības un citos plānos.

2.attēls "KM sistēmas ietvars"

11. **KM sistēmu veido pasākumu kopums**, ko īsteno VM, VM padotības iestādes, ārstniecības iestādes un citas veselības nozares institūcijas ar mērķi nodrošināt ĀS pārvaldīšanu veselības nozarē.

12. **KM sistēmas mērķis** civilās aizsardzības un nacionālās drošības sistēmas kontekstā ir glābt cilvēku dzīvības ĀS un mazināt postošo ietekmi uz sabiedrības veselību.

2.2. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS UZDEVUMI

13. **KM sistēmas uzdevumi:**

13.1. nodrošināt veselības nozares institūciju un citu organizāciju sadarbību ĀS;
13.2. organizēt un nodrošināt NMP ĀS un katastrofās, kā arī gadījumā, ja nepieciešamais medicīniskās palīdzības apjoms pārsniedz ārstniecības iestādes resursu iespējas;
13.3. apzināt, plānot, uzturēt un atjaunot nepieciešamos medicīniskos resursus, lai nodrošinātu ĀS pārvaldīšanu ārstniecības iestāžu un valsts līmenī;
13.4. plānot un veikt sadarbību ar ĀS pārvaldīšanā iesaistītajām institūcijām;
13.5. plānot un organizēt KM sistēmas mācības un apmācību;
13.6. vadīt, koordinēt, organizēt un kontrolēt apmācību pirmās palīdzības sniegšanā;
13.7. nodrošināt starptautisko sadarbību ĀS pārvaldīšanā;

13.8. veikt savlaicīgu sabiedrības informēšanu par pasākumiem, kas veicami ĀS gadījumā, lai nodrošinātu pirmās palīdzības sniegšanu un mazinātu iespējamo kaitējumu veselībai;

13.9. veikt KM sistēmas darbības nodrošināšanai nepieciešamās informācijas uzskaiti.

3. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: VADĪBA

14. Par **KM sistēmas organizēšanu un vadību** atbild **VM**.

15. **Konsultatīvā un koordinējošā institūcija,** kas nodrošina veselības nozares institūciju saskaņotu darbību un veicina KM sistēmas gatavību reaģēt ĀS ir Ministru kabineta izveidotā **VOMK** un tās darbību nosaka Ministru Kabineta 2011.gada 13.decembra noteikumi Nr.956 „Valsts operatīvās medicīniskās komisijas nolikums".

16. **VOMK vadītājs ir VM Valsts sekretārs**. VOMK sastāvā iekļauj pārstāvjus no VM, NVD, NMP dienesta, RAKUS, PSKUS, BKUS, SPKC, ZVA, VI, VADC un VTMEC.

17. **ĀS jeb tās draudu gadījumā pēc Valsts sekretāra vai cita VOMK locekļa iniciatīvas var tikt sasaukta VOMK ārkārtas sēde.** VOMK un VOMK locekļu uzdevumi ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā norādīti VKM plāna 49.-50.punktā.

18. **ĀS jeb tās draudu gadījumā Valsts sekretārs var sasaukt VM ārkārtas vadības grupu, kurā pēc nepieciešamības iesaista VM padotības iestāžu un slimnīcu pārstāvjus,** lai koordinētu ĀS vai to draudu gadījumā iesaistīto veselības nozares institūciju darbību. VM ārkārtas vadības grupas uzdevumi noteikti VM iekšējā kārtībā, kas nosaka iestādes nepārtrauktas darbības nodrošināšanu ĀS vai ĀS draudu gadījumā, kas izstrādāts atbilstoši VKM plāna 29.punktā noteiktajām prasībām.

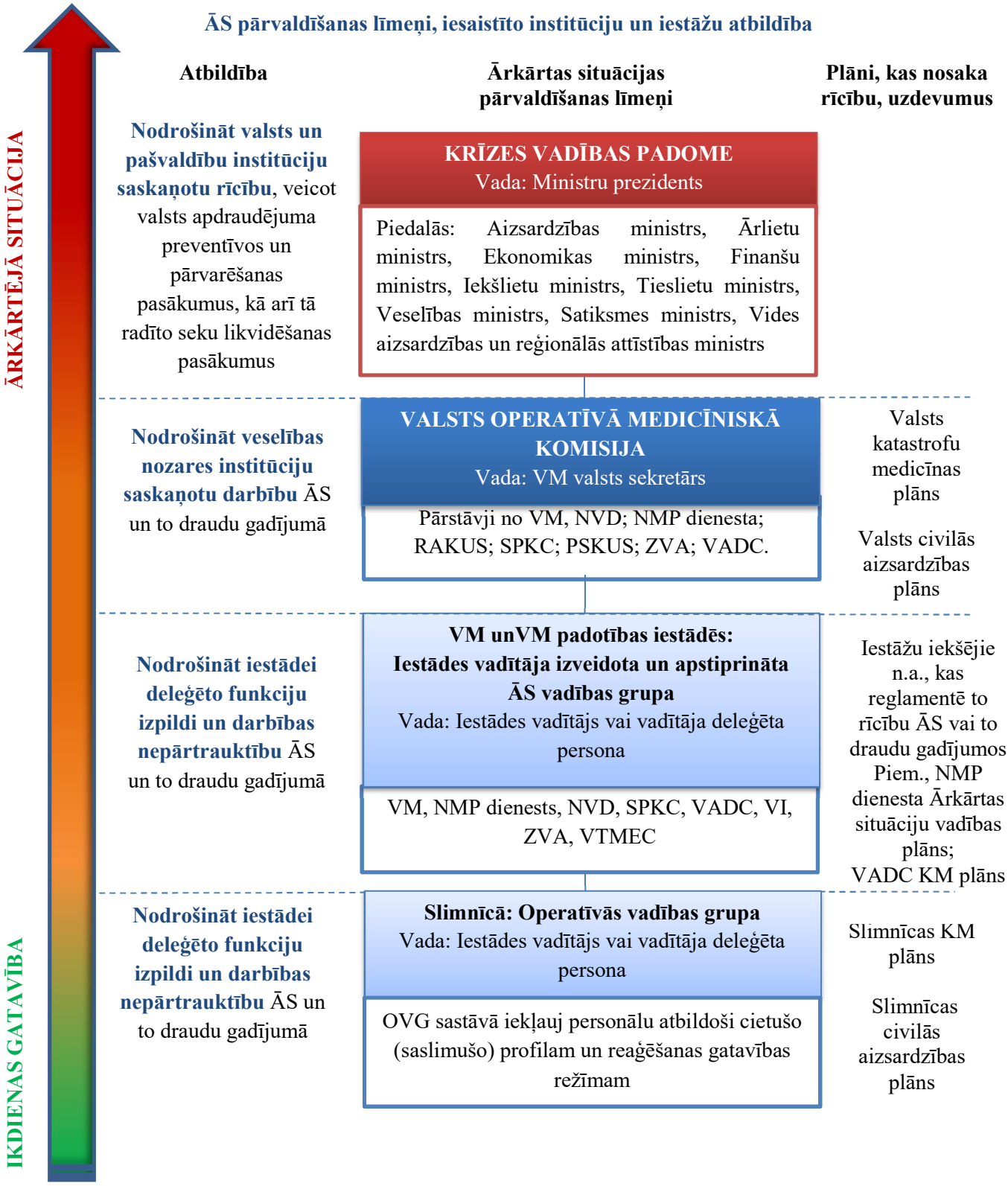
19. **VOMK kārtējās sēdēs**, kas notiek ne retāk kā vienu reizi gadā, tiek sasauktas, lai veicinātu KM sistēmas gatavību reaģēt ĀS. VOMK locekļu uzdevums ir izvērtēt KM sistēmas regulējošos normatīvos aktus, VKM plānu un sniegt NMP dienestam priekšlikumus to pilnveidošanai.

20. ĀS jeb tās draudu gadījumā VM padotības iestādēs un slimnīcās par ĀS pārvaldīšanu atbild iestādes vadītājs. VM padotības iestādēs un slimnīcās pārvaldīšana norādīta VKM plāna 52.- 60. punktā.

21. **Ja ĀS pārvaldīšana prasa koordinētu valsts un pašvaldību institūciju rīcību un sadarbību,** pēc VOMK vai veselības ministra ierosinājuma **var tikt sasaukta Ministru kabineta KVP.**

22. **KVP vadītājs ir ministru prezidents,** KVP sastāvā ir **veselības ministrs** un astoņi citu ministriju ministri. KVP sekretariāta funkcijas veic IeM. KVP darbību un tās sasaukšanu nosaka 2011.gada 18.janvāra Ministru Kabineta noteikumi Nr.42 „Krīzes vadības padomes nolikums".

23. ĀS pārvaldīšanas līmeņi, iesaistīto institūciju un iestāžu atbildība norādīta **VKM plāna 3. attēlā.**

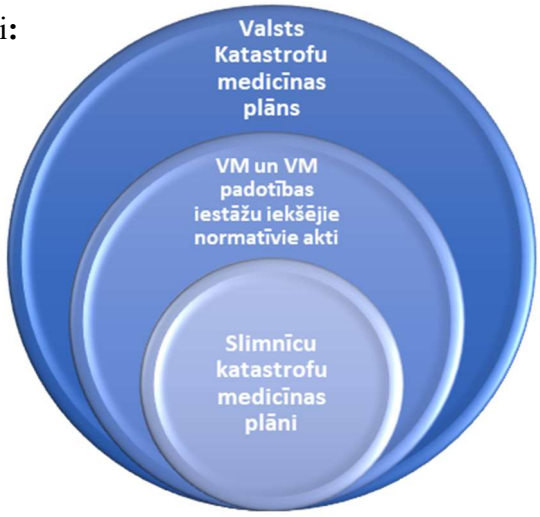
***3.attēls** "ĀS pārvaldīšanas līmeņi, iesaistīto institūciju un iestāžu atbildība"*

4. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: PLĀNOŠANA

24. **KM sistēmas gatavības plānošanu vada un koordinē NMP dienests.**

25. **KM sistēmas gatavības plānošana** atbilstoši CAKP likuma prasībām **tiek īstenota, ņemot vērā valstī iespējamo katastrofu (apdraudējumu) risku novērtējumu**, ko veic atbildīgās ministrijas, iesaistot to padotībā esošās institūcijas.

26. KM sistēmas darbības nodrošināšanai tiek izstrādāti**:**
    26.1. Valsts katastrofu medicīnas plāns;
    26.2. slimnīcu katastrofu medicīnas plāni;
    26.3. VM un VM padotības iestāžu iekšējie normatīvie akti, kas nosaka iestādes nepārtrauktas darbības nodrošināšanu ĀS vai ĀS draudu gadījumā.

4.attēls "Plāna iedalījums līmeņos"

27. Slimnīcu, kuras noteiktas **VKM plāna pielikumā Nr.12,** vadītāji ir atbildīgi par slimnīcu KM plānu izstrādi un aktualizāciju atbilstoši **VKM plāna pielikumam Nr.8 un Nr.22**.

28. Iestādes, kurām ir jābūt iekšējām kārtībām, kas nosaka iestādes nepārtrauktas darbības nodrošināšanu ĀS vai ĀS draudu gadījumā ir:
    28.1. VM;
    28.2. NMP dienests;
    28.3. SPKC;
    28.4. VI;
    28.5. NVD;
    28.6. ZVA;
    28.7. VTMEC;
    28.8. VADC.

29. VKM plāna 28.punktā minēto iestāžu vadītāji ir atbildīgi par iekšējās kārtības izstrādi un aktualizāciju. Atbilstoši VKM plānā norādītajiem iestāžu uzdevumiem ĀS un iestādes noteiktajiem iekšējiem apdraudējumiem darbības nepārtrauktības nodrošināšanai, iekšējā kārtībā iekļauj šādu informāciju:
    29.1. iespējamo risku saraksts un kopsavilkums par riska novērtējumu;

29.2. trauksmes signāla saņemšana un izziņošana;
29.3. personāla aizvietošanas kārtība;
29.4. lēmuma pieņemšana un izziņošana par gatavības vai ārkārtas reaģēšanas režīma izsludināšanu;
29.5. ĀS vadība, tajā skaitā iestādes ārkārtas vadības grupas sastāvs un uzdevumi;
29.6. personāla rīcība un uzdevumi;
29.7. esošo un papildus resursu iesaiste un to vadība;
29.8. sadarbība un informācijas apmaiņa ar citām iesaistītajām institūcijām un ārstniecības iestādēm;
29.9. sadarbība un informācijas apmaiņa ar citu nozaru iesaistītajām institūcijām;
29.10. sadarbība un informācijas apmaiņa ar pašvaldības civilās aizsardzības komisiju;
29.11. sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem;
29.12. evakuācijas pasākumi iestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšanai.

30. KM sistēmas gatavību ĀS plāno saskaņā ar šādiem reaģēšanas režīmiem un kritērijiem:

30.1. **Gatavības reaģēšanas režīms (Gatavība*):**

Gatavības reaģēšanas režīms ir īpašs iestādes/slimnīcas darbības režīms, kuru izsludina, ja pieejamie personāla, materiāltehniskie vai citi ĀS pārvaldīšanā iesaistāmie resursi **var būt nepietiekami**, lai, turpinot iestādes/slimnīcas darbu ikdienas darba režīmā, nodrošinātu nepieciešamo reaģēšanas pasākumu veikšanu.

30.2. **Ārkārtas reaģēšanas režīms (Paaugstināta gatavība un reaģēšana/Ārkārtas gatavība un reaģēšana*):**

Ārkārtas reaģēšanas režīms ir īpašs iestādes/slimnīcas darbības režīms, kuru izsludina, ja pieejamie personāla, materiāltehniskie vai citi ĀS pārvaldīšanā iesaistāmie resursi **ir nepietiekami**, lai, turpinot iestādes/slimnīcas darbu ikdienas darba režīmā, nodrošinātu nepieciešamo reaģēšanas pasākumu veikšanu.

30.3. **Ārkārtas situācija veselības nozarē:**

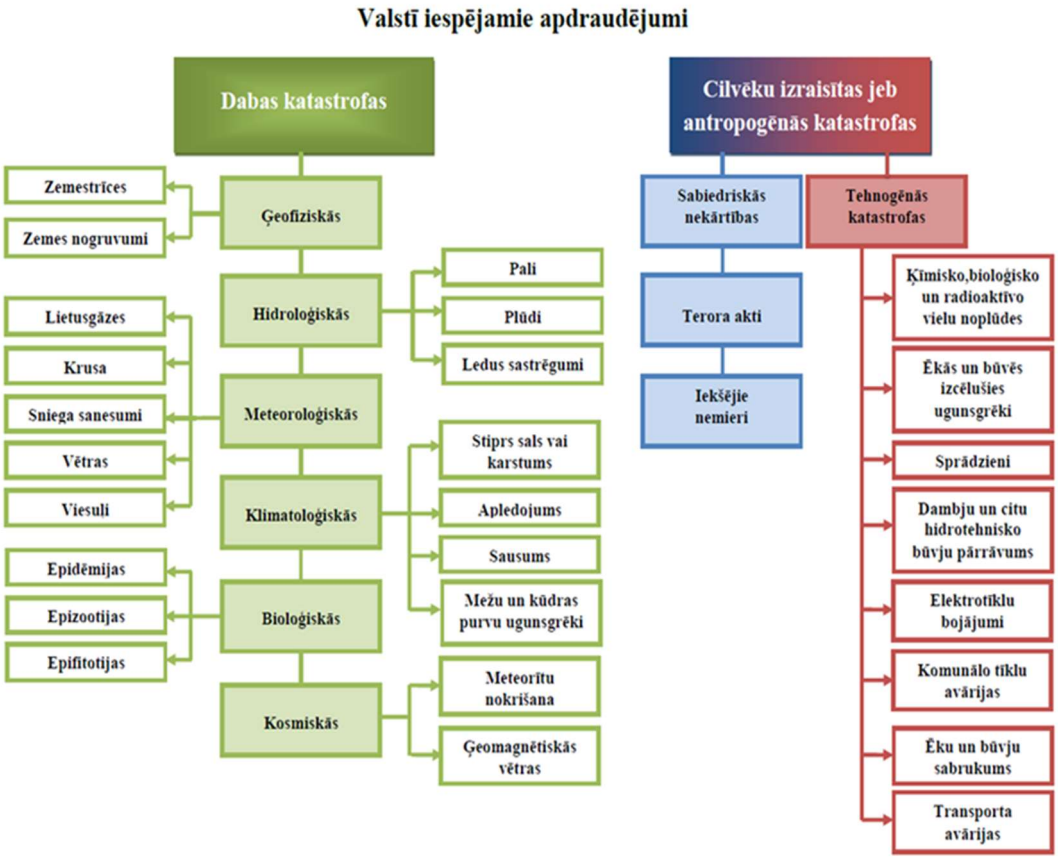
Ārkārtas situācija veselības nozarē ir sabiedrības veselības apdraudējuma vai katastrofas izraisīts stāvoklis, kas **atbilst vismaz trijiem no šādiem kritērijiem**:

**Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.948 "Katastrofu medicīnas sistēmas organizēšanas noteikumi".*

30.3.1. ir cilvēku upuri vai pastāv nopietns apdraudējums cilvēku dzīvībai vai veselībai;
30.3.2. atbildīgo valsts un pašvaldību veselības nozares institūciju tūlītēji pieejamie resursi nav pietiekami situācijas pārvaldīšanai vai radīto seku novēršanai;
30.3.3. ir nepieciešama koordinēta iesaistīto institūciju rīcība pašvaldību, valsts vai starptautiskā līmenī;
30.3.4. ir nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšana pastiprinātā režīmā.

31. **KM sistēmas gatavību ĀS plāno atbilstoši valstī noteiktiem iespējamiem apdraudējuma veidiem:**
31.1. gripas un citu akūtu augšējo elpceļu infekciju, akūtu zarnu infekciju, A hepatīta, vakcīnregulējamo infekcijas slimību uzliesmojumi un epidēmijas, enterovīrusu meningīta, kā arī bīstamo infekcijas slimību ievešanas un izplatīšanas gadījumi/draudi **(VKM plāna Pielikums Nr.2)**;
31.2. saindēšanās uzliesmojumi, lietojot uzturā indīgas/toksiskas vai radioaktīvas vielas saturošu pārtiku vai ūdeni, saskaroties ar sadzīves ķīmiju u.tml.;
31.3. ar zāļu kvalitāti, efektivitāti, drošumu un piegādes pārtraukumiem saistītie incidenti;
31.4. transporta avārijas (autotransporta, dzelzceļa transporta, jūras un gaisa transporta avārijas);
31.5. klimatiskās ietekmes (liels karstums vai sals, vētra, lietusgāzes, apledojums, putenis, plūdi) **(VKM plāna Pielikums Nr.4)**;
31.6. ugunsgrēki (ēku, mežu, kūdras purvu u.c.);
31.7. bīstamo ķīmisko, radioaktīvo vai bioloģisko vielu noplūde **(VKM plāna Pielikums Nr.3, Nr.5, Nr.6 un Nr.21)**;
31.8. avārijas gāzes apgādes, ūdens apgādes un kanalizācijas sistēmās; elektrotīklu bojājumi;
31.9. ēku un būvju sabrukšana;
31.10. sabiedriskās nekārtības, nemieri;
31.11. masveida patvēruma meklētāju, t.sk. bēgļu, ierašanās **(VKM plāna Pielikums Nr.7)**;
31.12. terora akti, ieskaitot bioloģiskā un radiācijas terorisma aktus **(VKM plāna Pielikums Nr.2 un Nr.5)**;
31.13. iekšēji nemieri, bruņoti konflikti.

32. Valstī iespējamie apdraudējumi pēc to izcelsmes veida norādīti **VKM plāna 5.attēlā.**

5.attēls *"Valstī iespējamie apdraudējumi pēc to izcelsmes veida".* ***Avots:*** *Civilās aizsardzības un katastrofas pārvaldīšanas likums*

33. Bīstamo infekcijas slimību, to draudu un citu infekcijas slimību epidēmiju iespējamā riska novērtēšanu veic SPKC un citas normatīvajos aktos noteiktās atbildīgās institūcijas. Iesaistīto institūcija gatavības plānošana un rīcība **ir aprakstīta VKM plāna Pielikumā Nr. 2 "Gatavība un rīcība infekcijas slimības izraisīta apdraudējuma un ārkārtas situācijas gadījumā".** Plānojot pandēmijas gatavības pasākumus, palielinās iespēja laikus novērst vai mazināt tās nelabvēlīgās sekas, kā arī uzlabot institūciju sadarbību ārkārtas situāciju plānošanā, tai skaitā medicīniskā resursa pieejamību. Plānojot rīcību Covid-19 pandēmijas gadījumā ir izstrādātas rekomendācijas slimnīcām, gadījumā, ja medicīnas resursu pieprasījums var pārsniegt kapacitāti (piemēram, intensīvās terapijas nodaļās (turpmāk – ITN) gultas vietu skaitu vai mākslīgās plaušu ventilācijas (turpmāk – MPV) iespējas), kas aprakstīts **VKM plāna Pielikumā Nr.24 "Mākslīgas plaušu ventilācijas resursu sadales principi Covid-19 pandēmijas laikā Latvijā".**

34. **Rīcība un reaģēšana terora aktu gadījumos ir noteikta VDD Pretterorisma centra izstrādātajos plānos**: „Rīcības plāns sauszemes objektu apdraudējumu gadījumā (Pretterorisma plāns „Objekts")", „Rīcības plāns civilās aviācijas gaisa kuģu un objektu apdraudējumu gadījumā (Pretterorisma plāns „Lidmašīna")", „Rīcības plāns kuģu, ostu un

ostas iekārtu apdraudējumu gadījumā (Pretterorisma plāns „Kuģis")". Minētie plāni ir klasificēti *DIENESTA VAJADZĪBĀM.*

35. **Cilvēku glābšanas un meklēšanas pasākumu vadīšana aviācijas un jūras avārijas gadījumā ir noteikta plānos**: „Operatīvais rīcības plāns cilvēku meklēšanai un glābšanai Jūras meklēšanas un glābšanas koordinācijas centra (MRCC) atbildības rajonā" un **„Aviācijas nelaimes gadījumā cietušā civilās aviācijas gaisa kuģa un cilvēku meklēšanas un glābšanas operatīvās rīcības plāns"**."

36. Pasākumu organizēšanu masveida patvēruma meklētāju ierašanās gadījumā koordinē IeM atbilstoši 2012.gada 4.jūlija Ministru Kabineta rīkojumam Nr.312 „Pasākumu plāns institūciju saskaņotai rīcībai saistībā ar patvēruma meklētāju iespējamo masveida ierašanos no krīzes skartajām valstīm''. Šis plāns nosaka pasākumu kopumu, kas atbildīgajām institūcijām jāveic, ja tiek prognozēts vai konstatēts patvēruma meklētāju masveida pieplūdums valsts teritorijā un atbildīgās institūcijas nespēj nodrošināt patvēruma meklētāju uzņemšanu. **KM sistēmas ietvaros rīcība masveida patvēruma meklētāju ierašanās gadījumos noteikta VKM plāna Pielikumā Nr.7.**

37. **Psiholoģiskās palīdzības nodrošināšana ĀS tiek organizēta atbilstoši VKM plāna Pielikumam Nr.19.** Par ĀS/katastrofas pārvaldīšanu atbildīgā ministrija vai pašvaldība, izmantojot civilās aizsardzības mehānismu, ĀS nepieciešamības gadījumā iesaista psihologus psiholoģiskās pirmās palīdzības sniegšanai notikuma vietā. Psihologi strādā ārpus riska zonas notikuma pārvaldītāja norādītā vietā.

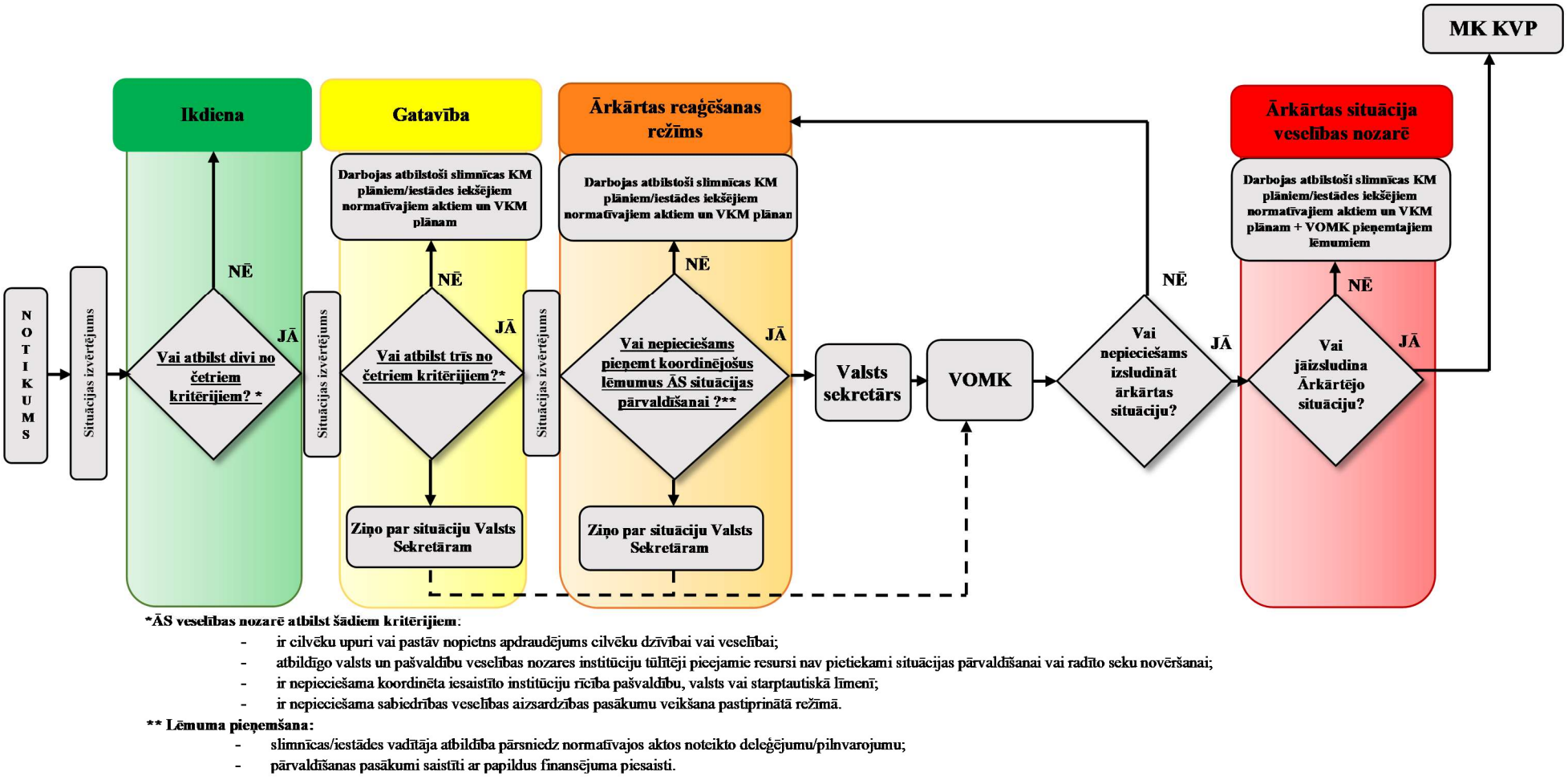
38. **NBS iesaistās avārijas, ugunsdzēsības un glābšanas darbos, kā arī neatliekamo pasākumu veikšanā ārkārtējās situācijās pēc Ministru kabineta, pašvaldības civilās aizsardzības komisijas vai VOMK pieprasījuma**, ja civilās aizsardzības sistēmas rīcībā esošie resursi neatliekamo pasākumu veikšanai ir nepietiekami un NBS resursu piesaiste ievērojami paātrina ārkārtējo situāciju izraisījušo notikumu seku likvidācijas pasākumu izpildi, mazina iespējamos zaudējumus vai paātrina cilvēku glābšanu, vai ja bruņoto spēku rīcībā ir speciāls ekipējums šo darbību veikšanai. **Uzdevumus un kārtību, kādā NBS iesaistās palīdzības sniegšanā civilās aizsardzības sistēmai, nosaka aizsardzības ministrs.**

5.KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMA: REAĢĒŠANA UN SEKU LIKVIDĒŠANA

39. KM sistēmu aktivizē ĀS vai to draudu gadījumā saskaņā ar VKM plāna 30.punktā noteiktajiem reaģēšanas režīmiem un kritērijiem.

40. Lēmumu par gatavības un ārkārtas reaģēšanas režīma izsludināšanu un atcelšanu VM padotības iestādē un slimnīcā pieņem iestādes vadītājs, informējot par to VM valsts sekretāru un NMP dienestu.

41. Ņemot vērā VKM plāna 30.3. apakšpunktā noteiktos kritērijus, VOMK var izsludināt **ĀS veselības nozarē.** Lēmuma pieņemšanas algoritms ĀS izsludināšanai veselības nozarē norādīts **VKM plāna 6.attēlā.**

*ĀS veselības nozarē atbilst šādiem kritērijiem:

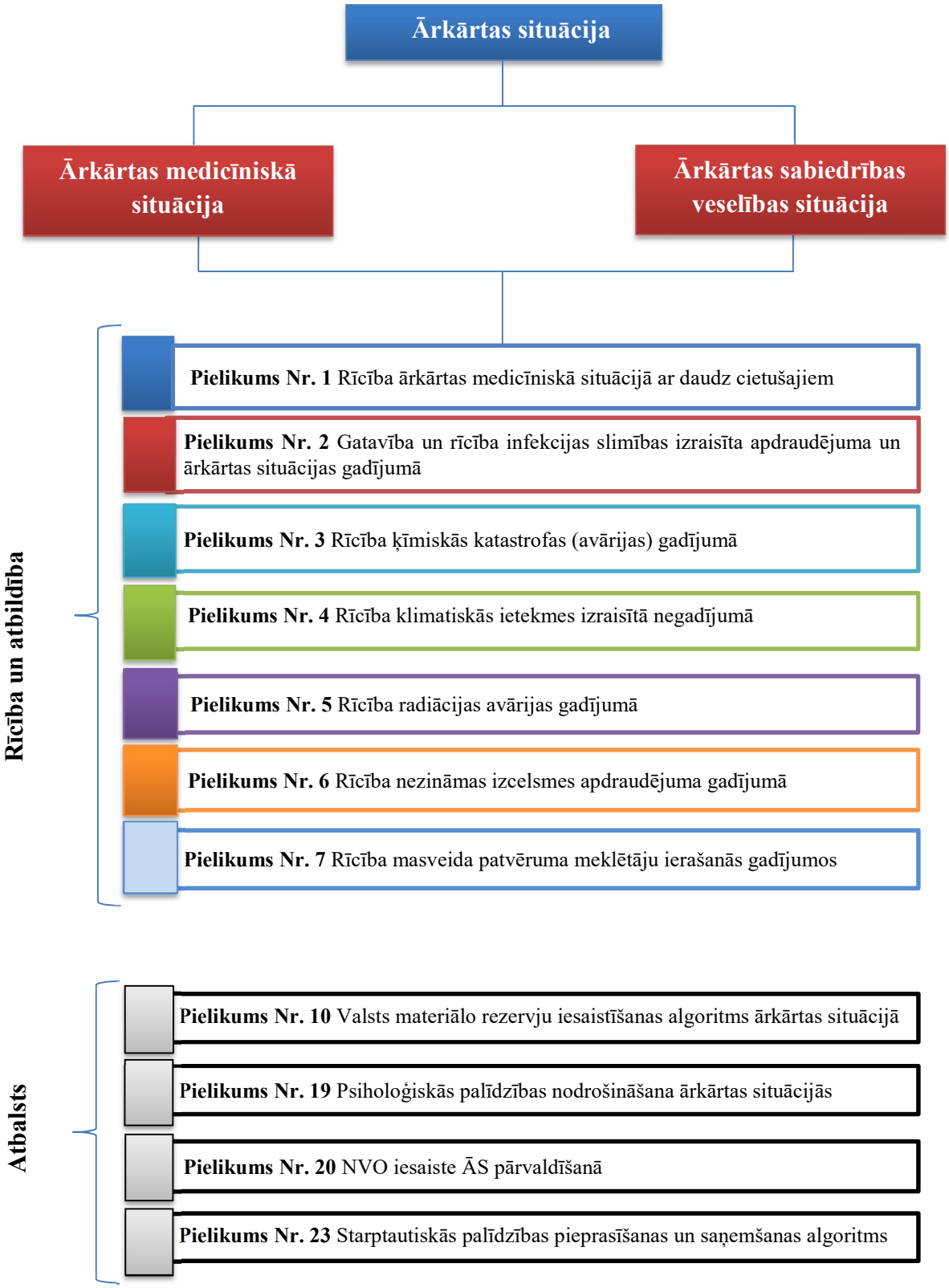
- ir cilvēku upuri vai pastāv nopietns apdraudējums cilvēku dzīvībai vai veselībai;
- atbildīgo valsts un pašvaldību veselības nozares institūciju tūlītēji pieejamie resursi nav pietiekami situācijas pārvaldīšanai vai radīto seku novēršanai;
- ir nepieciešama koordinēta iesaistīto institūciju rīcība pašvaldību, valsts vai starptautiskā līmenī;
- ir nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšana pastiprinātā režīmā.

** Lēmuma pieņemšana:

- slimnīcas/iestādes vadītāja atbildība pārsniedz normatīvajos aktos noteikto deleģējumu/pilnvarojumu;
- pārvaldīšanas pasākumi saistīti ar papildus finansējuma piesaisti.

6.attēls *"Lēmumu pieņemšanas algoritms par ārkārtas situācijas izsludināšanu veselības nozarē"*

42. Atbildība un rīcība, informācijas apmaiņa starp iesaistītajām institūcijām ĀS vai to draudu gadījumā, reaģēšanas aktivizācijas shēmas ir aprakstītas **VKM plāna pielikumos**. VKM plāna pielikumu shēma norādīta **VKM plāna 7.attēlā.**

7.attēls "VKM plāna pielikumu shēma"

43. Atkarībā no ĀS cēloņiem, ĀS pārvaldīšanā var tikt iesaistītas arī citas institūcijas, kā, piemēram, VUGD, VP, VVD, PVD, PTAC, Nacionālās references laboratorijas u.c.

44. ĀS jeb tās draudu gadījumā VM, VM padotības iestādes un slimnīcas sadarbojas ar pašvaldību civilās aizsardzības komisijām un citām valsts, pašvaldību institūcijām, dienestiem un nevalstiskām organizācijām.

45. ĀS pārvaldīšanā iesaistītās institūcijas, pēc VM pieprasījuma, sagatavo ziņojumu par ĀS notikumu, veiktajiem un plānotajiem pasākumiem. ĀS ziņojuma paraugs norādīts **VKM plāna Pielikumā Nr.16**.

46. **Situācijās, kas saistītas ar bīstamas infekcijas, bioloģisku, ķīmisku un radioaktīvu aģentu izplatīšanās gadījumiem**, veselības nozarē strādājošiem darbiniekiem, kas var nonākt tiešā saskarē ar bīstamajiem aģentiem, **ir jālieto IAL**. Ieteikumi IAL lietošanai veselības nozarē strādājošajiem, bīstamas infekcijas, bioloģisku, ķīmisku un radioaktīvu aģentu izplatīšanās gadījumā apkopoti **VKM plāna Pielikumā Nr.21**.

5.1. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJAS PĀRVALDĪŠANAS VADĪBA

47. **VM uzdevumi:**
    - 47.1. VM, saņemot informāciju par ĀS vai tās izveidošanās draudiem un gadījumos, kuros ir apdraudēta VM darbības nepārtrauktības nodrošināšana, rīkojas saskaņā ar iekšējo kārtību, kas izstrādāts atbilstoši VKM plāna 29.punktā noteiktajām prasībām;
    - 47.2. koordinē ĀS iesaistīto veselības nozares institūciju darbību;
    - 47.3. apkopo informāciju par ĀS attīstības gaitu un sagatavo priekšlikumus VOMK par ĀS reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem;
    - 47.4. apkopo informāciju un sniedz priekšlikumus VOMK par VMR iesaistīšanu un izmantošanu, kā arī par ārvalstu un starptautisko organizāciju palīdzības pieprasīšanu un izmantošanu ĀS;
    - 47.5. organizē un koordinē komunikācijas pasākumus, tai skaitā informācijas centra izveidi, nodrošinot vienotu komunikāciju starp VM padotības iestādēm/slimnīcām un sadarbību ar citu nozaru institūcijām.

48. **VM Valsts sekretāra (VOMK priekšsēdētājs) uzdevumi:**
    - 48.1. informē veselības ministru;
    - 48.2. ja nepieciešama veselības nozares institūciju darbības koordinēšana ĀS vai to tiešu draudu gadījumā, sasauc VM ārkārtas vadības grupu, kurā pēc nepieciešamības var iesaistīt VM padotības iestāžu un slimnīcas pārstāvjus, ņemot vērā apdraudējuma veidu un iesaistīto institūciju atbildību;

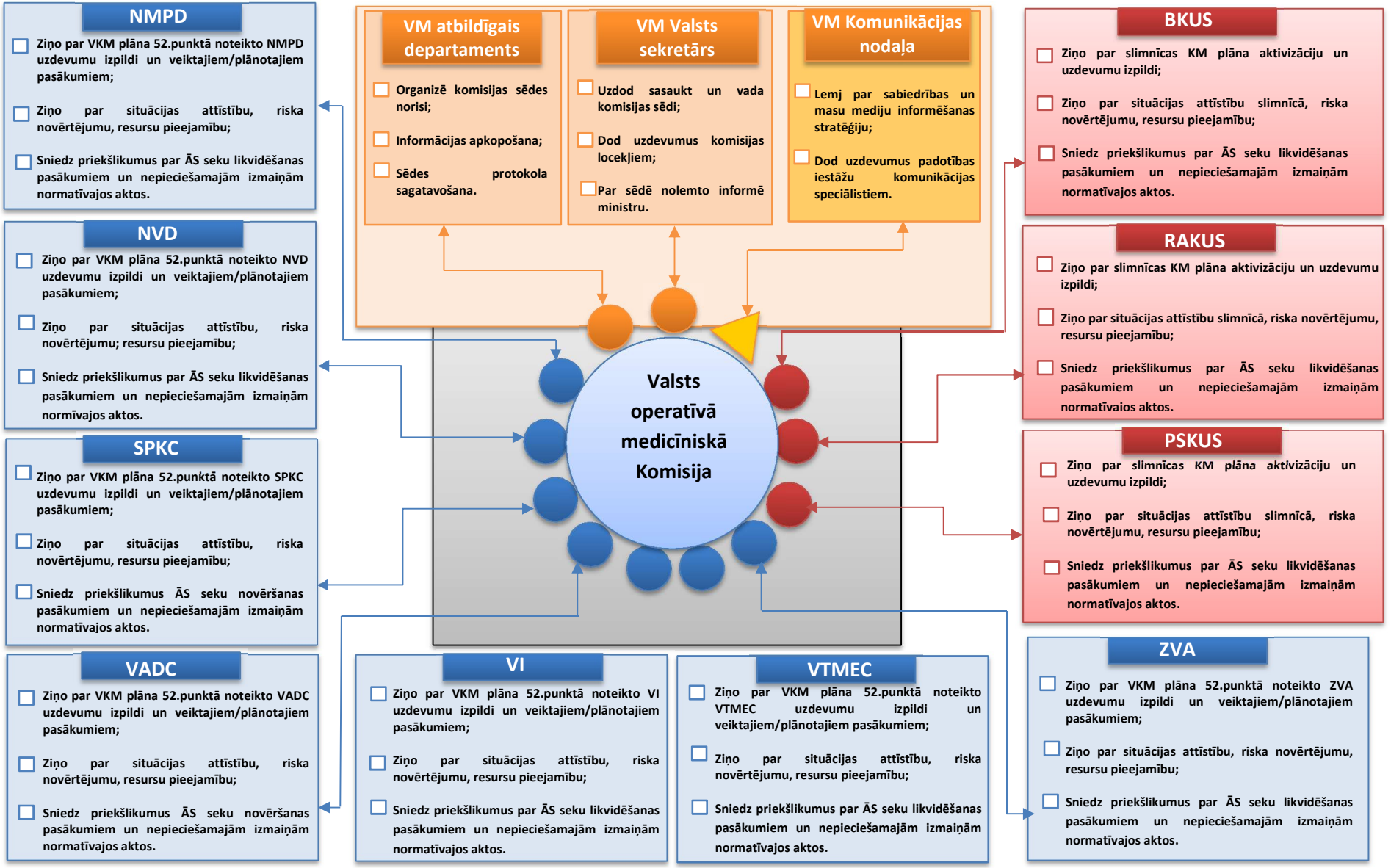
48.3. pēc savas vai cita VOMK locekļa iniciatīvas lemj par VOMK ārkārtas sēdes sasaukšanu;
48.4. uzdod VM atbildīgajam departamentam organizēt VOMK locekļu sasaukšanu un informēt VM Komunikācijas nodaļas vadītāju par VOMK darba organizēšanu;
48.5. nosaka VOMK darbības vietu;
48.6. vada VOMK sēdes, nodrošina VOMK sēžu protokolēšanu un informācijas sagatavošanu veselības ministram par VOMK pieņemtajiem lēmumiem;
48.7. informē veselības ministru par ĀS pārvaldīšanu un seku novēršanas gaitu, un par VOMK pieņemtajiem lēmumiem.

49. **VOMK uzdevumi ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā:**
49.1. pieņem koordinējošus, veselības nozares institūcijām saistošus lēmumus ĀS vai to tiešu draudu gadījumā;
49.2. izvērtē informāciju par ĀS, tās rašanās cēloņiem, attīstības gaitu, resursu pieejamību, veiktajiem/plānotajiem reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem;
49.3. ja nepieciešams, izveido Mēdiju informācijas centru, kas sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām sniedz informāciju plašsaziņas līdzekļiem par ĀS;
49.4. sagatavo priekšlikumus veselības ministram par VMR iesaistīšanu un izmantošanu ĀS;
49.5. sagatavo un sniedz priekšlikumus veselības ministram par ārvalstu un starptautisko organizāciju palīdzības pieprasīšanu un izmantošanu ĀS;
49.6. izvērtē ārvalstu un starptautisko organizāciju piedāvātās medicīniskās palīdzības lietderību ĀS;
49.7. izvērtē un sniedz priekšlikumus par nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos ĀS pārvaldīšanas pasākumu nodrošināšanai/veikšanai.

50. **VOMK locekļu uzdevumi,** ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā, atbilstoši pārstāvētās iestādes/slimnīcas kompetencei:
50.1. veic riska novērtējumu;
50.2. izvērtē resursu pieejamību;
50.3. nodrošina ĀS monitoringu, analīzi;
50.4. sniedz priekšlikumus veiktajiem/plānotajiem reaģēšanas un seku likvidēšanas pasākumiem;
50.5. sniedz priekšlikumus par nepieciešamajām izmaiņām normatīvajos aktos, tai skaitā pēc ĀS seku likvidēšanas;
50.6. pēc ĀS atcelšanas izvērtē veiktos ĀS seku likvidēšanas pasākumus un atbilstoši kompetencei sniedz priekšlikumus KMS pilnveidošanai.

51. VOMK locekļu uzdevumu shematiskais attēlojums ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā norādīts **VKM plāna 8.attēlā.**

VOMK locekļu uzdevumu shematisks attēlojums ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā

8.attēls *"VOMK locekļu uzdevumi ārkārtas sēdes sasaukšanas gadījumā* 2020

5.2. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJU PĀRVALDĪŠANA VM PAKĻAUTĪBAS IESTĀDĒ

52. VM pakļautības iestāžu uzdevumi:

NMPD

- Nodrošina un koordinē pirmsslimnīcas NMP un specializētās medicīniskās palīdzības sniegšanu ārkārtas situācijā.
- Koordinēt cietušo (saslimušo) hospitalizācijas plūsmu.
- Organizēt pacientu pārvešanu, ja nepieciešamais medicīniskās palīdzības apjoms pārsniedz ārstniecības iestādes resursu iespējas.
- Nodrošina PVO SVAN koordinācijas punkta funkcijas.
- Nodrošina medikamentu un medicīnas ierīču valsts materiālo rezervju uzglabāšanu, atjaunošanu un izsniegšanu.
- Dalība EWRS darbības nodrošināšanā par veselības apdraudējumiem, ko izraisījuši ķīmisku, ekoloģisku un neskaidras izcelsmes aģenti.

NVD

- Nodrošina medicīniskās palīdzības pieejamību sadarbībā ar ārstniecības iestādēm un pašvaldībām.
- Nodrošina normatīvajos aktos paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču valsts centralizētos iepirkumus, t.sk., vakcīnas.
- Nodrošina informācijas apkopošanu par ārstniecības iestāžu papildus izdevumiem pieprasījuma sagatavošanai no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem.
- Vakcīnu piegādes pārtraukuma gadījumā, veic sarunas par iespējamo cita ražotāja piegādi.

SPKC

- Nodrošina infekcijas slimību epidemioloģisko uzraudzību, epidemioloģisko izmeklēšanu, profilakses un pretepidēmijas pasākumu plānošanu, organizēšanu, koordinēšanu un metodisko atbalstu.
- Veic sabiedrības veselības apdraudējuma identificēšanu un izvērtēšanu saistībā ar infekcijas slimību un bioloģisko aģentu iespējamu izplatīšanos.
- Bioloģiskās izcelsmes un neskaidras etioloģijas sabiedrības veselības apdraudējuma gadījumā nosaka sabiedrības veselības aizsardzības pasākumus, piedalās EWRS darbības nodrošināšanā.

VADC

- Nodrošina valsts vienotas asins komponentu krājumu pārvaldīšanu, apgādājot ārstniecības iestādes.
- Plāno un koordinē vienoto asins komponentu krājumus sadarbībā ar AS pārvaldīšanā iesaistītajām kompetentajām institūcijām.
- Veic komunikāciju ar sabiedrību par pasākumiem, kas veicami iedzīvotājiem, lai nodrošinātu vienoto asins komponentu krājumu papildināšanu.

VI

- Uzrauga un kontrolē normatīvo aktu ievērošanu epidemioloģiskās drošības un vides veselības jomā, t.sk. dzeramā ūdens un peldūdeņu nekaitīguma jomā, ķīmisko vielu un ķimisko maisījumu tirdzniecībā un profesionālajā lietošanā.
- Uzrauga un kontrole zāļu un aktīvo vielu izplatīšanā iesaistīto zāļu lieltirgotavu un aptieku darbību.
- Nekvalitatīvo vai vlitoto zāļu un aktīvo vielu izplatīšanas apturēšana.
- Dalība RAPID ALERT darbības nodrošināšanā par zāļu kvalitātes defektiem.
- Viltoto vai bīstamo medicīnas ierīču izplatīšanas un/vai ekspluatācijas apturēšana.
- Veic vides veselības un klimatiskās ietekmes faktoru ietekmi uz cilvēka veselību novērtēšanu.
- Veic apdraudējuma skarto objektu higiēniskā stāvokļa novērtēšanu.
- Veic higiēnas prasību ievērošanu un sadzīves apstākļu novērtēšanu īslaicīgas izmitināšanas vai evakuācijas vietās.
- Dalība RAPEX darbības nodrošināšanā par bīstamu preču nonākšanu tirdzniecībā.

VTMEC

- Nodrošina tiesu medicīnisko ekspertīžu veikšanu.
- Koordinē mirušo nogādāšanu tiesu medicīniskās ekspertīzes veikšanai, sadarbojoties ar ārstniecības iestāžu morgiem un ar privāto tiesību juridiskām personām.
- Sniedz atbalstu Valsts policijai mirušo identifikācijas un atpazīšanas procesā notikuma un tiesu medicīniskās ekspertīzes veikšanas vietās t.sk. katastrofu upuru identifikācijas grupas ietvaros.
- Sniedz konsultatīvu palīdzību mirušo piederīgajiem.

ZVA

- Nodrošina informāciju par zāļu pieejamību tirgū.
- Nodrošina komunikāciju ar komersantiem un citām institūcijām par zāļu kvalitāti, drošumu un piegādes pārtraukumiem.
- Nodrošina informācijas apriti par zāļu lietošanas izraisītajām blakusparādībām.
- Nodrošina medicīnisko ierīču jomas pārvaldību un vigilanci.
- Eiropas valstu zāļu aģentūru, Eiropas Ekonomikas zonas valstu zāļu aģentūru kopējās sistēmas informācijas aprites nodrošināšanā par novērotajām nopietnām farmakovigilances problēmām.

53. Iestāde, saņemot informāciju par ĀS vai tās izveidošanās draudiem un gadījumos, kuros ir apdraudēta iestādes darbības nepārtrauktības nodrošināšana, rīkojas saskaņā ar iekšējo kārtību, kas izstrādāts atbilstoši VKM plāna 29.punktā noteiktajām prasībām.

54. Iestādes vadītājs vai cits deleģēts iestādes pārstāvis, kas ir VOMK loceklis, ir tiesīgs pēc savas iniciatīvas ierosināt sasaukt VOMK ārkārtas sēdi.

55. ĀS veselības nozarē izsludināšanas gadījumā, iestādes darbojas saskaņā ar iestādes vadītāja izsludināto reaģēšanas režīmu, pamatojoties uz VOMK pieņemtajiem lēmumiem.

5.3. ĀRKĀRTAS SITUĀCIJU PĀRVALDĪŠANA SLIMNĪCĀ

56. Slimnīca, saņemot informāciju par ĀS vai tās izveidošanās draudiem, ar vairākiem cietušajiem un/vai par notikumu, kura pārvaldīšanai nepieciešama sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu veikšana pastiprinātā režīmā **rīkojas saskaņā ar slimnīcas KM plānu.**

57. Slimnīcas vadītājs pieņem un atceļ lēmumu par gatavības vai ārkārtas reaģēšanas režīmu, kas noteikti VKM plāna 30.1. un 30.2. apakšpunktā, kā arī pieņem lēmumu par slimnīcas operatīvās vadības grupas sasaukšanu un par notikušo informē NMP dienestu un VM valsts sekretāru.

58. Slimnīcas vadītājs var sniegt priekšlikumu VOMK priekšsēdētājam par VOMK ārkārtas sēdes sasaukšanu.

59. ĀS veselības nozarē izsludināšanas gadījumā, slimnīcas darbojas saskaņā ar slimnīcas vadītāja izsludināto reaģēšanas režīmu, pamatojoties uz VOMK pieņemtajiem lēmumiem.

60. Daļējas vai pilnīgas slimnīcas evakuācijas gadījumā, Slimnīcas KM plānā noteiktā atbildīgā amatpersona nekavējoties informē VM valsts sekretāru un NMP dienestu un citus atbildīgos dienestus un institūcijas un rīkojas saskaņā ar slimnīcas KM plānu un Civilās aizsardzības plānu/instrukcijām, saskaņā ar ārējos normatīvajos aktos noteikto. Slimnīcas KM plānā noteiktā slimnīcas rīcība izstrādāta atbilstoši **VKM plāna Pielikumam Nr.22 "Rekomendācijas evakuācijas pasākumu organizēšanai slimnīcā".**

6. KATASTROFU MEDICĪNAS SISTĒMAS RESURSI

61. **ĀS seku likvidēšanā iesaista šādu iestāžu pamatdarbības nodrošināšanas un rezerves resursus:**
    61.1. NMP dienesta resursus;
    61.2. to slimnīcu resursus, kuras nodrošina NMP sniegšanu visu diennakti;
    61.3. SPKC resursus;
    61.4. VADC resursus;
    61.5. citu ārstniecības iestāžu resursus.

62. **NMP dienesta resursi apkopoti VKM plāna Pielikumā Nr. 14;** NMP dienesta struktūrvienību ģeogrāfiskais izvietojums – **VKM plāna Pielikumā Nr. 15**.

63. **Slimnīcu saraksts, kuras nodrošina NMP sniegšanu visu diennakti, ir apkopots VKM plāna Pielikumā Nr.12.**

64. **Slimnīcu resursi apkopoti VKM plāna Pielikumā Nr.13.**

65. **VKM plāna Pielikumā Nr. 13 tiek apkopta šāda informācija:**
    65.1. kontaktinformācija;
    65.2. kopējo gultu skaits un pa profiliem slimnīcu griezumā;
    65.3. ārstniecības personu skaits pa specialitātēm;
    65.4. cietušo uzņemšanas kapacitāte ārkārtas situācijās;
    65.5. medicīniskās ierīces;
    65.6. individuālie aizsardzības līdzekļi (saīsinājumā IAL);
    65.7. Evakuācijas resursi;
    65.8.Slimnīcu infrastruktūra:pārvietošanās ceļi u.c.;
    65.9.citi resursi (kas nepieciešami slimnīcas darbības nepārtrauktības nodrošināšanai ārkārtas situāciju gadījumos).

66. **Ārstniecības iestādes veido rezerves medicīniskās palīdzības nodrošināšanai ĀS.** Medicīnisko rezervju izveidošanas un izmantošanas kārtību nosaka ārstniecības iestādes vadītājs.

67. Ja, izmantojot iepriekš minētos resursus, nav iespējams nodrošināt nepieciešamo palīdzību ĀS cietušajiem un pastāv draudi cilvēku veselībai vai dzīvībai, NMP dienests piesaista VMR, citu nozaru dienestu, institūciju, NVO, kā arī komersantu resursus.

68. **VMR var izmantot katastrofu pārvaldīšanā iesaistītās institūcijas**, ja to rīcībā esošie resursi ir nepietiekami reaģēšanas pasākumu veikšanai.

69. NMP dienesta glabāšanā esošajās VMR glabājas zāles, vienreizējās lietošanas materiāli, medicīniskās ierīces, katastrofu medicīnas speciālais aprīkojums un materiāli un ierīces cietušo aprūpes nodrošināšanai.

70. Atbilstoši VM deleģējumam **NMP dienesta direktors ir pilnvarots dot atļauju VMR izmantošanai** Valsts materiālo rezervju likuma 3.panta pirmajā daļā noteiktajos pasākumos, izņemot humānās palīdzības sniegšanu.

71. **VMR iesaistīšanas algoritms ĀS aprakstīts VKM plāna Pielikumā Nr.10.**

72. Nepieciešamības gadījumā NMP dienests organizē helikoptera piesaistīšanu cietušo, medicīniskā personāla un medicīniskā aprīkojuma transportēšanai. **Helikoptera nosēšanās vietas apkopotas VKM plāna Pielikumā Nr.9.**

73. **Nevalstisko organizāciju iesaiste ĀS pārvaldīšanā aprakstīta VKM plāna Pielikumā Nr.20.**

7. STARPTAUTISKĀS BRĪDINĀŠANAS UN UZRAUDZĪBAS SISTĒMAS

74. Viena no sabiedrības veselības apdraudējumu un ĀS ierobežošanas un pārvaldīšanas sastāvdaļām ir savlaicīga apdraudējuma identificēšana, uzraudzība un izlūkošana, kā arī informācijas saņemšana, izvērtēšana un apmaiņa atbildīgo institūciju starpā valsts un starptautiskā līmenī, izmantojot starptautiskās brīdināšanas un uzraudzības sistēmas.

75. Katras Eiropas Savienības alībvalsts pienākums ir ziņot Pasaules Veselības organizācijai un EK, tās izveidotajiem agrīnās brīdināšanas un reaģēšanas sistēmas tīkliem par noteiktām slimībām un visiem ārkārtas sabiedrības veselības apdraudējumiem, kas saistīti ar starptautiskas nozīmes pēkšņiem vai neparedzētiem bioloģiskiem, ķīmiskiem, radioloģiskiem vai kodolnegadījumiem, notikumiem, kurus izraisījuši vieni un tie paši fizikālie aģenti, vai ja veselības kaitējums saistīts ar pārtikas produktu, dzeramā ūdens, medikamentu lietošanu, atmosfēras gaisu vai citiem vides faktoriem, kā arī nodrošināt informācijas saņemšanu par apdraudējumiem sabiedrības veselībai, kas varētu tuvoties Latvijai no citām valstīm.

76. **NMP dienests** nodrošina nacionālā **PVO SVAN** koordinācijas punkta funkcijas un piedalās **EWRS darbības nodrošināšanā par veselības apdraudējumiem, ko izraisījuši ķīmisku, ekoloģisku un neskaidras izcelsmes aģenti**.

77. **SPKC** nodrošina **EWRS darbības nodrošināšanu par brīdinājumu izziņošanu EWRS par bioloģiskās izcelsmes apdraudējumu gadījumiem, ko izraisa infekcijas slimības, antimikrobā rezistence un ar veselības aprūpi saistītās infekcijas**.

78. **Ar zālēm saistītos incidentus novērtē ZVA** un Eiropas Zāļu aģentūra, kuras sadarbojas atbilstoši savstarpēji parakstītajam Sapratnes memorandam un atbilstoši Eiropas Savienības regulatorā sadarbības tīkla incidentu pārvaldības plānam cilvēkiem paredzētajām zālēm. ZVA piedalās **EK Ātrās ziņošanas sistēmas par cilvēka audiem un šūnām (RATC), par cilvēka asinīm un asins komponentiem (RAB), par cilvēku orgāniem (CIRCAB) un par zāļu lietošanas riska un labuma samēra nelabvēlību.**

79. **VI** piedalās EK ātrās ziņošanas sistēmā **par nepārtikas preču (RAPEX ziņojumi) drošumu un zāļu kvalitātes defektiem (Rapid Alert ziņojumi) un to kvalitāti ietekmējošiem faktoriem starp Eiropas Komisiju un dalībvalstīm.**

8. STARPTAUTISKĀ PALĪDZĪBA ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

80. Ja ar KM sistēmā uzskaitītajiem resursiem nav iespējams nodrošināt ĀS seku likvidēšanu, piesaista starptautisko palīdzību saskaņā ar normatīvajiem aktiem par starptautiskās palīdzības pieprasīšanas kārtību. **Algoritms starptautiskās palīdzības pieprasīšanai norādīts VKM plāna Pielikumā Nr.23.**

81. Atbilstoši CAKP likuma 24.panta 1. punktam katastrofas vai katastrofas draudu gadījumā lēmumu par starptautiskās palīdzības lūgšanu vai sniegšanu pieņem Ministru kabinets pēc katastrofas pārvaldīšanas subjekta ierosinājuma vai savas iniciatīvas.

82. Latvijas Republikas valdībai līgumi par sadarbību katastrofu novēršanas un to seku likvidēšanas jomā ir noslēgti ar Lietuvu, Igauniju, Zviedriju, Ungāriju, Baltkrieviju, Ukrainu, Uzbekistānu, Krievijas Federāciju, Azerbaidžānu un Gruziju, kā arī pieejami dažādi atbalsta mehānismi un resursi kā ES, ANO, NATO, PVO dalībvalstij.

83. ĀS VOMK sniedz priekšlikumus veselības ministram par ārvalstu un starptautisko organizāciju palīdzības pieprasīšanu un izmantošanu.

84. VUGD nodrošina ar humānās palīdzības saņemšanu saistītās informācijas apriti ar Eiropas Komisijas ārkārtas reaģēšanas koordinēšanas centru un NATO Eiroatlantisko katastrofu palīdzības koordinācijas centru. Ārlietu ministrija nodrošina humānās palīdzības pieprasījuma nosūtīšanu iespējamajiem humānās palīdzības sniedzējiem, izmantojot diplomātiskos kanālus.

9. SAKARU NODROŠINĀJUMS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJĀS

85. **ĀS pārvaldīšanai tiek izmantoti dažāda veida komunikāciju risinājumi – analogie telefoni, mobilie telefoni, rācijas, internets. Tos izmanto saziņai starp pašu institūciju darbiniekiem un starp dažādiem operatīvajiem dienestiem un iestādēm.**

86. Ārstniecības iestādes, ziņo NMP dienestam pa tālruni vai rāciju par ĀS vai to draudiem, dublē pa faksu vai elektroniski saskaņā ar ārstniecības iestādē noteikto ziņošanas kārtību atbilstoši 2011.gada 13.decembra Ministru Kabineta noteikumu Nr.948 „Katastrofu medicīnas sistēmas organizēšanas noteikumi" prasībām.

87. NMP dienesta pamata komunikāciju risinājums ir IP telefonija (balss saziņa, izmantojot interneta pieslēgumu), analogie telefoni tiek izmantoti kā komunikāciju rezerves risinājums, bet kā papildus risinājums – mobilie tālruņi un rācijas. Visas rācijas tiek reģistrētas IeM tīklā, tās nav atļauts izslēgt vai pārslēgt uz citu sarunu grupu. Lietojot rācijas, ir iespējams operatīvi nodot informāciju uzreiz plašam to lietotāju lokam, kas var būtiski atvieglot ĀS pārvaldīšanu un koordinēt atbildīgo institūciju rīcību.

88. NMP dienestā ir uzstādīta Jūras meklēšanas un glābšanas koordinācijas centra (MRCC) tērzētava („*čats*''), ko izmanto kā vienu no starpnozaru komunikāciju risinājumiem.

89. Gaisa medicīniskās transportēšanas laikā sazināšanās no NBS Gaisa spēku vai Valsts robežsardzes glābšanas helikoptera ar NMP dienestu tiek nodrošināta, izmantojot helikopterā esošo radiostaciju.

90. ĀS gadījumos vairākām iestādēm ir nodrošināta pieeja arī starptautiskiem agrīnās brīdināšanas tīkliem (sk. VKM plāna 75.-79. punktu).

91. Atkarībā no ĀS veida, tiek pieņemts lēmums, kuru no komunikācijas risinājumiem lietot gan savstarpējai saziņai, gan saziņai ar citām ĀS pārvaldīšanā iesaistītām institūcijām.

92. **Valsts katastrofu medicīnas plānā iekļauto iestāžu kontaktinformācija apkopota VKM plāna Pielikumā Nr.17.**

10. MĀCĪBAS

93. **KM sistēmas ietvaros mācību plānošanai un īstenošanai ir trīs galvenie mērķi:**
    93.1. **KM plāna pārbaude:** mācības sniedz iespēju pārbaudīt, vai KM plānā noteiktās darbības atbilst un ir saskaņā ar citiem ārējiem normatīvajiem aktiem. Piemēram, vai institūcijām ir pietiekams juridiskais pilnvarojums īstenot plānā noteiktās darbības; vai KM plānos noteiktās darbības ir saskaņā ar citu nozaru plāniem.
    93.2. **Personāla sagatavotības pārbaude:** mācības sniedz iespēju pārbaudīt, vai personāls ir atbilstoši sagatavots, lai spētu īstenot KM plānā noteikto, proti, vai personālam ir nepieciešamās zināšanas un prasmes, lai īstenotu KM plānos noteiktos uzdevumus un rīcības.
    93.3. **Resursu atbilstības pārbaude:** mācības sniedz iespēju pārbaudīt, kādas ir KM sistēmā iesaistīto iestāžu un dienestu spējas un ierobežojumi ar KM sistēmā esošajiem resursiem īstenot KM plānos noteiktos uzdevumus un rīcības.

94. **Mācības var būt teorētiskas** – diskusiju veidā, **praktiskas** ar situāciju imitāciju vai **kompleksas** – tādas, kas apvieno abu iepriekš minēto mācību elementus.

95. Mācību uzdevumi izriet no mācību mērķa, taču bieži kā KM mācību uzdevumi tiek noteikti pārbaudīt un pilnveidot sadarbību starp ĀS pārvaldīšanā iesaistītajām institūcijām; pārbaudīt mācībās iesaistīto personu sagatavotību rīcībai ĀS; pārbaudīt materiāltehnisko līdzekļu un aprīkojuma savietojamību starp ĀS pārvaldīšanā iesaistītajām institūcijām; u.c.

96. Ar mērķi pilnveidot KM sistēmas gatavību ĀS, **NMP dienests vismaz reizi gadā KM sistēmas ietvaros organizē mācības, kurās tiek pārbaudīta kāda no VKM plāna sadaļām,** kā arī piedalās citu katastrofu pārvaldīšanā iesaistīto institūciju organizētās mācībās.

97. **Mācības, kuras var izmanot KM sistēmas un/vai VKM plāna pārbaudei:**
    97.1. mācības veselības nozares ĀS vai apdraudējumu gatavības un reaģēšanas pārbaudei sadarbībā ar ārstniecības iestādēm, valsts materiālām rezervēm;
    97.2. starpnozaru ĀS un civilās aizsardzības mācības;
    97.3. pirmās palīdzības mācības;
    97.4. cietušo gaisa medicīniskās transportēšanas mācības sadarbībā ar NBS Gaisa spēkiem/Valsts robežsardzi;
    97.5. ES un NATO līmeņa mācības dalībvalstu gatavības, rīcības un sadarbības spēju pārbaudēm KM sistēmas ietvaros;
    97.6. mācības par PVO SVAN prasību īstenošanu u.c.

98. **KM sistēmas ietvaros organizēto mācību tēmu piemēri:**
    98.1. rīcība ārkārtas medicīniskā situācijā ar daudz cietušajiem;
    98.2. rīcība bīstamo un citu infekcijas slimību gadījumā;
    98.3. rīcība ķīmiskās katastrofas (avārijas) gadījumā;
    98.4. rīcība radiācijas avārijas gadījumā;
    98.5. rīcība nezināmas izcelsmes apdraudējuma gadījumā;
    98.6. rīcība gripas pandēmijas gadījumā;
    98.7. un citas.

99. Papildus KM sistēmas mācībām, **NMP dienests, pamatojoties uz starptautiskām vadlīnijām, organizē apmācību ārstniecības personām par KM jautājumiem**, lai nodrošinātu koordinētu un efektīvu sadarbību starp ĀS pārvaldīšanā iesaistītajām institūcijām un dienestiem glābšanas darbu laikā un ĀS.

11. KRĪZES KOMUNIKĀCIJA

11.1. KRĪZES KOMUNIKĀCIJAS MĒRĶIS UN PRINCIPI

100. **Krīzes komunikācijas mērķis ir savlaicīgi (operatīvi) informēt sabiedrību par apdraudējumu vai notikumu, ĀS attīstību un preventīviem pasākumiem,** kas veicami, lai iedzīvotāji spētu pieņemt izvērtētus lēmumus, adekvāti rīkoties un mazināt iespējamo kaitējumu veselībai, kā arī lai mazinātu sabiedrībā paniku, novērstu sociālu un ekonomisku zaudējumu rašanos.

101. Realizējot krīzes komunikāciju, iesaistītās veselības nozares institūcijas rīkojas atbilstoši vienotiem komunikācijas principiem, kas paredz:
    101.1. nodrošināt iedzīvotājiem savlaicīgu, uz pierādījumiem balstītu, ticamu, kompetentu, viegli saprotamu informāciju, izvairoties no minējumiem, pieņēmumiem un nepārbaudītas informācijas;
    101.2. izmantot efektīvākos komunikācijas kanālus sabiedrības informēšanai;
    101.3. realizēt iestāžu koordinētu savstarpējo komunikāciju, informējot sabiedrību par veicamajiem pasākumiem ĀS.

11.2. KRĪZES KOMUNIKĀCIJAS VADĪBA UN REALIZĀCIJA

102. ĀS vai to draudu gadījumā iesaistītās veselības nozares institūcijas savas kompetences ietvaros sagatavo un sniedz informāciju iedzīvotājiem atbilstoši VKM plānā noteiktam.

103. ĀS vai to draudu gadījumā krīzes komunikāciju koordinē VM Komunikācijas nodaļa, kas nodrošina iesaistīto institūciju vienotu informācijas plūsmu un apmaiņu, kā arī koordinētu sadarbību ar citām krīzes komunikācijā iesaistītajām institūcijām. Par krīzes komunikācijas realizāciju konkrētajā institūcijā atbild tās vadītājs, kurš var deleģēt sabiedrisko attiecību atbildīgo personu vai citu institūcijas atbildīgo personu, kas veic krīzes komunikācijas pasākumus atbilstoši institūcijas kompetencei.

104. **ĀS gadījumos VOMK izveido veselības nozares Mediju informācijas centru**, kas sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām sniedz informāciju plašsaziņas līdzekļiem. Mediju informācijas centru vada VM Komunikācijas nodaļa, kas koordinē krīzes komunikāciju, iesaistot institūcijas kompetences ietvaros, kas nodrošina vienotu informācijas plūsmu.

105. **NMP dienests ĀS izveido informācijas biroju saziņai ar iedzīvotājiem.**

106. Ja krīzes komunikācijas realizēšanai notikuma vietā tiek izveidots notikumu pārvaldošās ministrijas Mediju informācijas centrs, ĀS iesaistītā atbildīgā veselības

nozares institūcija nepieciešamības gadījumā deleģē darbam tajā pārstāvi sadarbības koordinēšanai ar plašsaziņas līdzekļiem.

107. **Krīzes komunikācijā iesaistīto atbildīgo personu rīcība un sadarbība noteikta VKM plāna Pielikumā Nr.11.**

108. Realizējot krīzes komunikāciju, atbildīgās institūcijas izmanto efektīvākos informācijas kanālus (nepieciešamības gadījumā: plašsaziņas līdzekļus, internetu, sociālos tīklus, informatīvo tālruni, informācijas centru, tiešos kontaktus ar iedzīvotāju mērķgrupām, informācijas starpniekus – nevalstiskās organizācijas, valsts un pašvaldību institūcijas, tirdzniecības vietas u.c.).

109. Katastrofu, to draudu, ārkārtējo situāciju, izņēmuma stāvokļa vai mobilizācijas izsludināšanas gadījumos iedzīvotāju informēšana notiek, izmantojot civilās trauksmes un apziņošanas sistēmu, ko aktivizē VUGD saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto. Iedzīvotāju evakuācija tiek izziņota, izmantojot sirēnas, radio, televīziju vai skaļruņus.

PIELIKUMU SARAKSTS

Nr. 1	Rīcība ārkārtas medicīniskā situācijā ar daudz cietušajiem
Nr. 2	Gatavība un rīcība infekcijas slimības izraisīta apdraudējuma un ārkārtas situācijas gadījumā
Nr. 3	Rīcība ķīmiskās katastrofas (avārijas) gadījumā
Nr. 4	Rīcība klimatiskās ietekmes izraisītā negadījumā
Nr. 5	Rīcība radiācijas avārijas gadījumā
Nr. 6	Rīcība nezināmas izcelsmes apdraudējuma gadījumā
Nr. 7	Rīcība masveida patvēruma meklētāju ierašanās gadījumā
Nr. 8	Ārkārtas medicīniskās situācijas pārvaldīšanas organizācija slimnīcā (rekomendācijas)
Nr. 9	Helikoptera nosēšanās vietas cietušo gaisa medicīniskās transportēšanas nodrošināšanai
Nr.10	Valsts materiālo rezervju (VMR) iesaistīšanas algoritms ārkārtas situācijā
Nr.11	Informēšanas, sadarbības un deleģēšanas shēma komunikācijas speciālistiem ārkārtas situācijās
Nr.12	Slimnīcu saraksts, kurās 24 stundas diennaktī tiek nodrošināta neatliekamā medicīniskā palīdzība
Nr.13	Slimnīcu resursu apkopojums[1]

[1] Ierobežota pieejamība

Nr.14	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta resursi[2]
Nr.15	Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta struktūrvienību ģeogrāfiskais izvietojums
Nr.16	Ārkārtas situācijas ziņojums (paraugs)
Nr.17	Valsts katastrofu medicīnas plānā iekļauto iestāžu kontaktinformācija[3]
Nr.18	Katastrofu medicīnas sistēmu reglamentējošie dokumenti
Nr.19	Psiholoģiskās palīdzības nodrošināšana ārkārtas situācijās
Nr.20	Nevalstisko organizāciju (NVO) iesaiste ārkārtas situāciju pārvaldīšanā
Nr.21	Ieteikumi individuālo aizsardzības līdzekļu lietošanai veselības aprūpes nozarē strādājošajiem
Nr.22	Evakuācijas pasākumu organizēšana slimnīcā (rekomendācijas)
Nr.23	Starptautiskās palīdzības pieprasīšana un saņemšana
Nr.24	Mākslīgas plaušu ventilācijas resursu sadales principi Covid-19 pandēmijas laikā Latvijā (rekomendācijas)

[2;3] Ierobežota pieejamība